

Ақшалай қаражаттар есебі

Сұрақтар

- 1. Ақшалай қаражаттары және олардың эквиваленттері
- 2. Кассадағы және ағымдағы банктік шоттағы ақшалардың есебі.
- 3. Ақшалай қаражаттардың түгендеуі.

- **Ақша қаражаты** – бұл жоғары өтімді актив және жалпыға бірдей айырбас құралы, сонымен бірге барлық қалған активтерді бағалау мен есептеу негізі болып табылады. Ақша қаражаты міндеттемелерді тез арада өтеуге қабылетті болуы керек.
- Бухгалтерлік есептің №7 «Ақша қаражаттарының қозғалысы жөніндегі есеп» деп аталатын халықаралық стандартына сәйкес ақша қаражатына қаржылық ұйымдарда ағымдық шоттардағы ақша, қолма-қол купюралар, монеталар, валюта және айналымдық несиелік – ақшалай құжаттар жатады.
- **Ақша баламалары (эквиваленті)** – бұл ақшаларға ұқсас, бірақ басқаша жіктелетін активтер болып табылады. Оларға қазыналық вексельдер, овердрафт, коммерциялық қағаздар және депозиттік сертификаттар жатады. Түрлі ұсталымдар мен айыппұлдар ұйымның ақшалары қатарына жатқызылмайды.
- **Овердрафт** дегеніміз ұйымның иелігіндегі, яғни активті шоттың қалдығындағы сомадан артық сомада төлем төлеу нәтижесінде пайда болған кредиттік қалдық. Бұл сома қысқа мерзімді міндеттеме болып табылады және кредиторлық борыш ретінде есептеледі.

1000 «Ақшалай қаржылар» бөлімшесінің келесідей шоттары арналған:

- 1010 – «Кассадағы ақшалар»;
- 1020 – «Жолдағы ақшалай қаржылар»;
- 1030 – «Ағымдағы банктік шоттардағы ақшалай қаржылар»;
- 1040 – «Карт шоттардағы ақшалай қаржылар»;
- 1050 – «Жинақ шоттарындағы ақшалай қаржылар»;
- 1060 – «Электрондық ақшалар»
- 1070 – «Басқа да ақшалай қаржылар».

Кассалық операциялар есебі

- Кәсіпорынның күнделікті ағымдағы шаруашылық іс-әрекетіне қажет нақты ақша кассада сақталады.
- Касса орналасқан үй-жайы кассалардың техникалық жағынан беріктігі және өрттен-сақтау сигнализация құралдарымен жарақтандыру жөніндегі талаптарға сәйкес оқшаулануға әрі жабдықталуға тиіс.

- Кассаға қабылданған нақты ақша КО-1 нысанындағы кассалық кіріс ордері бойынша кіріске алынады. Кассада берілген нақты ақша КО-2 нысанында кәсіпорынның шығыс ордері куәландырады. Кәсіпорында кассаның кіріс және шығыс ордерлерінің мәлеметтері жүзеге асқан соң касса кітабына (КО-4) тіркеледі.
- Кассадағы операциялар есебі 1000 «Ақша қаражаты» бөлімшесінің 1010 «Кассадағы теңгемен ақша қаражаты» шотында жүргізіледі.

Кассадағы ақшалар есебі бойынша шоттар корреспонденциясы

Операциялар мазмұны	Шоттар корреспонденциясы	
	Дебет	Кредит
Өнімдерді (қызметті, жұмысты) сатудан табыс алынды	1010	6010
Басқадай активтерді сатудан табыс алынды	1010	6210
Ағымдағы банктік шоттан ақша кассаға алынды	1010	1030
Алдағы кезең табыстары алынды	1010	3520,4420
Есеп беруге тиісті тұлғадан алынды	1010	1250
Аванстар алынды	1010	3510,4410
Кассада банктік шотқа ақша тапсырылды	1030	1010
Басқадай кредиторлық қарыздар төленді	3390	1010
Іс-сапар шығындарына, шаруашылық шығындарына ақша берілді	1250	1010
Кассада еңбек ақы берілді	3350	1010
Кассада теңгемен жабдықтаушылар мен мердігерлерге төленді	3310,4110	1010

*Кассир —
материалдық
жауапты адам.*

*Ол касса
операцияларын
жүргізу тәртібімен
таныс болуға тиіс.*

Банктік операциялар есебі

- Қазақстан Республикасының банк мекемелері заңды тұлғалар арасындаға есеп айырысуларды жүргізу үшін және ақша қаражаттарын сақтау үшін теңгемен және шетел валютасында банктік шоттар ашады.
- **Банктік шот** – бұл клиентке банктік қызмет көрсету және ақша қабылдау туралы банк пен клиент арасындағы келісімдік қатынасты бекіту әдісі. Ұйымдар банктерде ағымдық, корреспонденттік, жинақтық, депозиттік және карт-шоттар аша алады.

- Банк мекемесі өзі қызмет көрсететін ұйымдармен келісе отырып, белгіленген мерзімде оларға **шоттың көшірмесін** жіберіп отырады.
- Осы көшірмемен бірге банктік шот бойынша жүргізілетін операциялардың негізі болып саналатын есеп айырысу құжаты да бірге беріледі.
- Ұйымдардың бухгалтериясында банк мекемесі берген шоттың көшірмесінде жазылған сомалардың дұрыстығы және олардың көшірмемен бірге берілген құжаттарға сәйкестігі тексеріледі.
- Ұйымдардың ағымдағы банктік шотындағы ақшалардың жұмсалуы №2 журнал- ордерде, ал шотқа кіріс етілген ақшалардың сомасы осы журналдың (№2 тізімдеме) тізімдемесінде есептеледі.
- Ағымдағы банктік шоты бойынша операциялардың есебі 1030 «Ағымдағы банктік шоттағы ақшалай қаржылар» шотында жүргізіледі.

Банкте есептік шот ашу үшін келесі құжаттарды ұсыну керек:

**есептік
шотты ашуға
өтініш;**

**қол үлгілері
бар екі
карточка;**

**салық
мекемесінің
берген
құжаты:
кәсіпорынның
тіркелуін
көрсетеді;**

**юстиция
бөлімінен
берілген
құжат;**

**нотариуспен
куәландырылған
жарғы
немесе
келісім
көшірмесі.**

Ақшасыз есеп айырысудың мынадай негізгі нысандары ұсынылады:

*Төлем
тапсырмасы*

Чектер

*Төлем-талап-
тапсырмасы*

Аккредитивтер

*Векселдермен
есеп айырысу*

*Жиынтық
талаптар
арқылы есеп
айырысу*

**Ағымдағы банктік шоттардағы ақшалай қаржылар
шоты бойынша шаруашылық
операцияларының шоттар корреспонденциясы**

Шаруашылық операциялар мазмұны	Шоттар корреспонденциясы	
	Дебет	Кредит
1.Кассада ақшалардың ағымдағы банк шотына түсуі	1030	1010
2.Сатып алушылардың дебиторлық қарыздарын жою есебінен түсуі: - қысқа мерзімді - ұзақ мерзімді	1030 1030	1210 2010
3. Қысқа мерзімді несиелер алынды	1030	3010, 3020
4.Жолдағы ақшалар ұйымның есеп айырысу шотына алынды	1030	1030
5.Жарғылық қорды толтыру үшін үлес қосушылардан келіп түскен ақшалар есеп айырысу шотына кіріске алынды	1030	5110
6.Алынған банк несиесі есеп айырысу шотына кірістелді	1030	3010, 4010
7.Жабдықтаушылар мен мердігерлердің қарызы қайтарылды	3310, 4110	1030
8.Бюджетке ҚҚС аударылды	3130	1030
9.Бюджетке корпоративтік табыс салығы аударылды	3110	1030
10.Басқа да кредиторлық қарыздар жойылды	3390, 4170	1030

Шетел валютасындағы ақша қаражаттарының есебі

Шетел валютасымен байланысты операциялар № 21 «Валюталық бағам өзгерістерінің әсері» ҚЕХС реттеледі.

Кәсіпорындарда шетел валютасындағы ақша қаражатының есебі 1032 «Банктегі ағымдық шоттағы валютамен ақша қаражаты» шотарында жүргізілуі мүмкін. Бұл шоттар активті. Бұл шоттардың дебетінде есепті мерзімнің басындағы және соңындағы шетел валютасымен ақша қаражатының қалдығы, шетел валютасымен түскен ақша қаражаты, ал кредитінде шыққан шетел валютасы көрсетіледі. Бұл шоттардың аналитикалық және синтетикалық есебі 1010 және 1030 шоттарындағы есеп тәріздес жүргізіледі.

№ 21 «Валюталық бағам өзгерістерінің әсері» ҚЕХС –на сәйкес, шетел валютасындағы операция шетел валютасында көрінетін және реттелетін мәміле болып табылады. Оған келесі мәмілелер жатады:

- бағасы шетел валютасында көрсетілген тауарлар мен қызметтерді сатып алғанда немесе сатқанда;
- алашақ немесе берешек сома шетел валютасында көрсетілгенде;
- валютаны айырбастау келісімін орындалмаған тарап болып табылса.

Бағамдық айырма – бұл бағам өзгерген жағдайда шетел валютасының дәл сол мөлшерін бухгалтерлік есеп және қаржылық есеп беру жүйесінде есептілік валютасында көрсету нәтижесінде пайда болған айырмашылық.

Ақшалай қаржылардың түгендеуі

Ақшалай қаржыларды түгендеу олардың сақтығын қамтамасыз ету, ақшалай операциялар бойынша операциялардың жүргізілуінің дұрыстығын тексеру мақсатында кәсіпорынның басшысымен бекітілген комиссиямен жүзеге асырылады. Түгендеу кезінде кассадағы ақшалардың және басқа да құндылықтардың нақты бары қаралады. Түгендеуде барлық ақшалай қаражаттар бойынша жүргізілген операциялардың толықтығы, дұрыстығы, нақты іс жүзінде бары және толтырылған құжаттардың дұрыстығы қаралады. Бағалықтардың нақты бары анықталып, құжаттардағы мәліметтермен салыстырылады. Түгендеу тізіміне барлық тексерілген құндылықтар жазылады. Түгендеу нәтижелерін шығарғанда ауытқулар, яғни артықшылықтар немесе жетіспеушіліктер анықталуы мүмкін. Мұндай артықшылықтар кіріске алынуы керек.

Бақылау сұрақтары:

- 1) Ақшалай қаржылармен есеп айырысу операцияларын ұйымдастыру мен есептеудің мақсаты.
- 2) Аккредитивтегі ақшалар есебі
- 3) Чек кітапшаларындағы ақшалар есебі.
- 4) Карт – шоттардағы ақшалар есебі
- 5) Банктердегі басқа да шоттарындағы ақшалар есебі.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАҚМЕТ!